

Павленко В. Підготовка вчителя до розвитку креативного потенціалу особистості учня. Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (12–13 листопада 2020 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2020. С.348-351.

Павленко В. В.

кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Актуальність проблеми розвитку креативності особистості обумовлена однією з тенденцій нашої епохи – епохи науково-технічної революції та високих технологій, що вносить зміни в запитам суспільства щодо освіти. Життя сучасних школярів є все більш різноманітним і складним, воно потребує не стандартних дій та підходів, а гнучкості, вміння продукувати нові ідеї, оригінального мислення для розв’язання актуальних проблем, які все частіше виникають в процесі життя та навчання.

У педагогічній теорії й практиці в даному напрямку можна виділити *протиріччя* між рівнем наукових розробок в області креативності та недостатнім вивченням специфіки її розвитку майбутніх учителів у ЗВО;

Метою роботи є обґрунтування ефективності використання систем завдань з метою підвищення рівня розвитку креативності майбутніх учителів в освітньому процесі вищої школи та підготовка їх до розвитку креативного потенціалу школярів.

Питання у сфері креативності розвивали такі відомі науковці як Д. Богоявленська, М. Воллох, Н. Коган, Р. Стернберг, Д. Лаверт та ін.

Наразі суспільство потребує педагогів нового типу: високоосвічених, інтелектуально розвинених, креативних. Перед учителем виникає ціль спрямувати освітній процес таким чином, щоб він був налаштований на

формування та розвиток в його суб'єктів креативного мислення, власного світогляду і вмінь знаходити вихід у нестандартних ситуаціях. Учні не лише повинні знати свій предмет й вміти використовувати знання на практиці, але й повинні бути готовими до життя у соціумі. Це потребує прояву креативності й у педагогічній діяльності.

Креативна діяльність відбувається *поетапно* від задуму (розуміння постановки задачі), *планування* (пошук ідеї й складання плану рішення), *реалізації* (здійснення плану), до *креативності* (вивчення отриманого рішення – аналіз, синтез, рефлексія, знаходження нового шляху розв'язання проблеми або нового використання креативного продукту). Це відповідає закону фазового переходу розвитку в креативний саморозвиток особистості [2, с. 120–131].

Однак у ЗВО переважають репродуктивні методи навчання, які за своєю природою не сприяють повною мірою розвитку креативності майбутнього фахівця [1].

Креативний потенціал особистості – це властивість особистості, що характеризується можливістю генерувати нові ідеї, здійснювати пошук шляхів практичного розв'язання оригінальних, нестандартних завдань, вибирати найбільш продуктивні стратегії творчої діяльності [2].

Виходячи із зазначених положень, ми об'єднали в чотири групи характеристики креативного потенціалу майбутнього вчителя: *креативна спрямованість, креативна грамотність, креативні вміння, креативність особистості вчителя*. Розкриємо зміст перерахованих понять.

Під *креативною спрямованістю* розуміємо властивість особистості, в основі якої лежить сукупність мотивів, професійно-ціннісних орієнтацій, установок учителя на професійну позицію, що спонукають до творчої професійної діяльності.

Креативна грамотність – це інформованість про сутність креативного потенціалу, його структуру та процес розвитку, про сучасні креативні технології навчання, про методи саморозвитку креативного потенціалу.

До *креативних умінь* відносяться: вміння планувати й організовувати свою діяльність на основі загальних й інтеграційних знань про креативні технології навчання, про методи саморозвитку креативного потенціалу; вміння виробляти рефлексію і самооцінку креативної діяльності; вміння коригувати діяльність з урахуванням результатів самооцінки.

Креативність особистості вчителя характеризується прогнозуванням, швидкістю, гнучкістю (здатність застосовувати різноманітні стратегії при розв'язанні проблем), оригінальністю і розробленістю. Дамо коротку характеристику кожного з перерахованих елементів. Швидкість – здатність продукувати велику кількість ідей, перемикатися з одного завдання на інше. Гнучкість – здатність застосовувати різноманітні стратегії при розв'язанні проблем. Оригінальність – здатність продукувати незвичайні, нестандартні ідеї. Розробленість – здатність детально розробляти виниклі ідеї. Прогнозування – передбачення очікуваного майбутнього на основі врахування динаміки прогнозованого явища.

Таким чином, креативний потенціал майбутнього вчителя інтегрує в собі характеристики, які є основою для подальшої успішної творчої професійної діяльності, що сприятиме розвитку креативного потенціалу особистості учня, тому їх необхідно розвивати у студентів, що навчаються у ЗВО.

Нами розглянуто три рівні розвитку креативного потенціалу особистості (майбутнього вчителя). Існують різноманітні трактування рівнів розвитку, частіше за все використовується класичний підхід, який визначає високий, середній та низький рівні.

Креативна спрямованість майбутнього вчителя:

Високий рівень: переважає мотивація досягнення (прагнення до успіху); прагнення до постійного саморозвитку; потреба в самореалізації; майбутній учитель володіє стійким, усвідомленим інтересом до розвитку свого креативного потенціалу.

Середній рівень: нестійкий мотив досягнення успіху; неусвідомлене і неорганізоване прагнення в саморозвитку; часткова потреба в самореалізації;

інтерес до розвитку своєї креативності нестійкий, частіше проявляється під педагогічним впливом.

Низький рівень: не прагне до свого саморозвитку; не прагне до самореалізації; відсутність потреби в розвитку свого креативного потенціалу.

Креативна грамотність майбутнього вчителя:

Високий рівень: володіє знаннями про сутність понять «потенціал», «креативний потенціал»; володіє знаннями про зміст і структуру «креативного потенціалу студента»; детально знайомий з більшістю сучасних креативних технологій навчання; детально знайомий з методами діагностики креативності.

Середній рівень: має деякі знання про сутність понять «потенціал», «креативний потенціал»; має не точне уявлення про зміст і структуру «креативного потенціалу»; знайомий з деякими сучасними креативними технологіями навчання; частково знайомий з методами діагностики креативності.

Низький рівень: не володіє поняттями «потенціал», «креативний потенціал»; не має уявлення про зміст і структуру «креативного потенціалу»; не знайомий із сучасними креативними технологіями навчання; не знайомий з методами діагностики креативності.

Креативні вміння:

Високий рівень: вміє самостійно планувати свою педагогічну діяльність на основі застосування загальних знань і знань про творчу діяльність; вміє самостійно, оригінально, нестандартно організувати свою діяльність, вибирати найбільш продуктивні стратегії її розвитку; вміє самостійно оцінити результати творчої діяльності; вміє коригувати свою творчу діяльність.

Середній рівень: не завжди вміє самостійно планувати свою діяльність на застосування загальних знань і знань про творчу діяльність (іноді з допомогою); не завжди вміє самостійно оригінально, нестандартно організувати свою діяльність, вибирати найбільш продуктивні стратегії її розвитку; не завжди вміє самостійно оцінити результати творчої діяльності; не завжди вміє коригувати свою діяльність.

Низький рівень: майбутньому вчителю складно планувати свою діяльність; не може самостійно оригінально, нестандартно організувати свою діяльність, вибирати найбільш продуктивні стратегії її розвитку; майбутньому вчителю складно самостійно оцінити результати творчої діяльності; складно коригувати свою діяльність.

Креативність особистості вчителя:

Високий рівень: прогнозування на високому рівні (передбачає очікуваний результат); швидкість на високому рівні (здатний продукувати велику кількість ідей); гнучкість на високому рівні (здатний застосовувати різноманітні стратегії при розв'язанні проблем); оригінальність на високому рівні (здатний продукувати незвичайні, нестандартні ідеї); розробленість на високому рівні (здатний детально розробляти креативні ідеї).

Середній рівень: не завжди передбачає очікуваний результат; не завжди здатний продукувати велику кількість ідей; не завжди здатний застосовувати різноманітні стратегії при розв'язанні проблем; не завжди здатний продукувати незвичайні, нестандартні ідеї; не завжди детально розробляє креативні ідеї.

Низький рівень: не передбачає очікуваний результат; не завжди здатний продукувати велику кількість ідей; не здатний застосовувати різноманітні стратегії при розв'язанні проблем; не завжди здатний продукувати незвичайні, нестандартні ідеї; не завжди здатний розробляти креативні ідеї.

Зазначені чотири показники взаємопов'язані й взаємозумовлені, а їх сукупність являє собою креативний потенціал майбутнього вчителя. Діагностичний інструментарій передбачає діагностику рівня розвитку кожного з показників. Пропоновані показники розвитку креативного потенціалу не належать до основних. Однак в контексті нашого дослідження є необхідними й достатніми.

Література:

1. Дубасенюк О.А. Теоретичні і прикладні аспекти розвитку креативності освіти у вищій школі: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2012. 284 с.

2. Павленко В.В. Креативність: сутнісна характеристика поняття. *Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал]. Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. Житомир, 2016. Вип. 11. С.120–131.